

6 ZÁRUKY SPRÁVNOSTI ROZHODNUTÍ

6.a Úvodní poznámky

Mnohokrát bylo v této práci zdůrazněno, že sociální koncepce civilního procesu usiluje nejen o řízení co nejrychlejší, nejlevnější a nejjednodušší, ale zároveň takové, jehož výsledek bude odpovídat skutečné hmotněprávní situaci. Předpokladem takového řešení je nejen věcné správné právní posouzení, ale především správnost samotných skutkových zjištění. Zatímco v liberálním pojetí byl skutkový stav vlastnictvím stran, s nímž mohly libovolně nakládat, v sociálním pojetí s ohledem na širší funkci, kterou civilní řízení soudní plní, tomu tak není. Strany mají určující slovo v tom, zda řízení vůbec bude zahájeno, o čem bude soud rozhodovat, a zda neskončí dříve jinak než meritorním rozhodnutím soudu; skutkovým stavem však nakládat nemohou.

Základní zárukou vyčerpávajícího a pravdivého objasnění skutkového stavu je rozdělení rolí soudu a stran v řízení. Optimální řešení vychází z projednací zásady, ovšem v její modifikované podobě. Určující je aktivita stran, které činí skutkové přednesy a důkazní návrhy. Jejich přednesy jsou usměrňovány povinností pravdivosti a úplnosti, břemenem vyjádření se ke skutkovým přednesům odpůrce a za určité zvláštní situace také uložením vysvětlovací povinnosti straně, která není zatížena důkazním břemenem. Soud není jenom pasivním činitelem, ale do zjišťování skutkového stavu vstupuje v rámci materiálního vedení řízení, projevujícího se především v poučovací, vysvětlovací a dotazovací povinnosti.³²³

K pravdivému objasnění skutkového stavu může výrazně přispět také rozvoj vědy a techniky, jenž s sebou přináší nové možnosti, o nichž dříve nebylo možno ani uvažovat (např. určování otcovství pomocí DNA). Na stranu druhou tento vývoj také může přinášet určitá úskalí pro právní praxi, s nimiž je zapotřebí se vypořádat (kupř. zjišťování skutkového stavu v souvislosti s elektronickými dokumenty, resp. vůbec s elektronickým stykem). Na možnosti i úskalí, která přináší, stejně jako i na otázku zaznamenávání průběhu jednání, resp. vůbec veškerého procesního materiálu, jež s tím v širším smyslu souvisí, upozorňuje blíže kapitola b.

³²³ Tyto aspekty byly blíže rozebrány v kapitole 3.c.iii. a na výklady tam podané se zde odkazuje.

Navzdory právní úpravě řízení v prvním stupni, která bude v maximální možné míře preferovat zjištění skutečného skutkového stavu, a v souladu s tím vynaloženým úsilím stran a soudu, je nutno připustit existenci nesprávných rozhodnutí, ať již skutečně nesprávných, či alespoň nesprávných dle představ některé z procesních stran. Rozhodnutí se může zakládat na nesprávně zjištěném skutkovém stavu, na chybném právním posouzení, či řízení může být stíženo vadami, které mohly mít podstatný vliv na výsledek, popř. dokonce může být zmatečné. Procesním stranám je zapotřebí dát prostor k tomu, aby – mají-li o to zájem (dispoziční zásada) – uplatnily opravný prostředek, vymezily předmět opravného řízení a učinily návrh na rozhodnutí soudu v opravném řízení. Počet opravných prostředků nemůže být „nekonečný“, neboť tím by byla hrubě narušena jak rychlost řízení, tak i právní jistota. Stejně tak samotná podoba opravných prostředků by neměla směřovat ke kompletnímu opakování prvostupňového řízení, ale jejich přípustnost, důvody a rozsah přezkumu by měly odpovídat funkci, kterou má daný opravný prostředek plnit. Těmito otázkami se zabývá kapitola c.

6.b Přísliby a rizika nových technologií

6.b.i Vedení elektronického spisu

V rámci projektu elektronizace justice je jednou z diskutovaných otázek vedení soudního spisu v elektronické podobě. Novelou OSŘ provedenou zákonem č. 7/2009 Sb. bylo do OSŘ vloženo ustanovení § 40 b, které lze označit za základní rámec pro vedení soudního spisu.

Dle citovaného ustanovení se o každé věci vede spis v listinné nebo elektronické podobě. Uvedené ustanovení nestanovuje žádná pravidla rozlišující, kdy je třeba vést spis v elektronické a kdy v listinné podobě, což je spatřováno jako negativum³²⁴.

Obecně považují ideu čistě elektronického spisu za nedosažitelnou. V první řadě existuje mnoho listin, jejichž povaha neumožní jejich konverzi do elektronické podoby. Toto je charakteristické pro některé cenné papíry (typicky směnky). Pokud

³²⁴ David, L. – Ištváněk, F. – Javůrková, N. – Kasíková, M. – Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád. Komentář. I. Díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2009, s. 208 a násl.

se ale na danou problematiku podíváme komplexněji, lze souhlasit s názory³²⁵, že prakticky u každé listiny, která byla originálně sepsána v listinné podobě, a jejíž pravost bude třeba zkoumat, nebude idea elektronického spisu reálná.

O výše uvedeném svědčí i fakt, že dnes soudy spisy v elektronické podobě prakticky nevedou.

Považuji ale za vhodné ideu elektronického spisu dále rozvíjet, neboť může přinášet i řadu pozitivních důsledků. Možným přístupem by bylo (a v současné době již paralelní vedení spisů v praxi funguje u některých soudů) jistě paralelní vedení spisu elektronického a spisu listinné podobě. Ideálním by toto řešení mohlo být např. v situacích, kdy účastník (nebo jeho zástupce) potřebuje nahlédnout do spisu ve smyslu § 44 OSŘ. Pokud by byl elektronický spis dálkově přístupný, odpadají zejména náklady na cestovné (může se jednat o soud velmi vzdálený) i časové. Do spisu by bylo možné nahlédnout kdykoli a velice rychle.

Zde vyvstává ovšem též několik základních otázek. V první řadě veřejnost takového spisu. Domnívám se, že myšlenka veřejného spisu není pro civilní soudní řízení vhodná. Prvním argumentem pro výše uvedené je to, že civilní soudní řízení veřejné není. Veřejná jsou pouze jednotlivá jednání. Ani soudní spis v listinné podobě veřejný není (pravidla pro nahlížení jsou upravena zejména v § 44 OSŘ). Domnívám se tedy, že jediným řešením by bylo zřízení dálkového přístupu na základě přiděleného hesla a přihlašovacího jména, které by bylo vygenerováno samostatně pro každou věc.

Dále by bylo jistě vhodné výslovně v zákoně upravit případný střet listinného a elektronického spisu. Tedy vyřešit situace, kdy si nebudou některé části spisu odpovídat. V takovém případě se domnívám, že uvedený konflikt by bylo třeba řešit ve prospěch spisu listinného.

Otázkou tedy je, jaký smysl (kromě výše uvedeného) má souběžné vedení spisu v listinné a elektronické podobě a zda nepřeváží negativa (vyšší zátěž soudů při vedení spisu atd.). Domnívám se, že postupem času bude přibývat situací, kdy vedení elektronického spisu (popřípadě souběžné vedení spisu listinného a elektronického) bude vhodné. Poté bych se jednoznačně přikláněl k uplatnění této možnosti co nejčastěji, neboť přináší řadu nových možností.

³²⁵ Tamtéž, s. 208 a násl.